

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS Jr EN JAC. P. THIJSSSE

Vogelverschrikkingen

D. M. DE VRIES

De zovele zachte winters van de laatste tijd hebben de stand van standvogels en wintergasten hier te lande kennelijk gunstig beïnvloed. Althans voor het vogelrijke graslandgebied in het zuiden van de Gelderse Vallei, alwaar sedert 1950 regelmatig vogeltellingen worden verricht, kan dit met overtuigende getallen worden aangetoond. Met de natuur meelevend verheugen wij ons hierover uiteraard. In schrille tegenstelling daarmee ergerden zich evenwel uitermate de vele, allesbehalve weidelijke, Franse „sport”jagers, die in hun onopvallend gebouwde schuilhutten op de loer liggend, tevergeefs uitzagen naar de vluchten vurig verbeide Kieviten en Goudplevieren, die maar niet komen wilden. Gelukkig konden deze vogels in beide laatste

milde winters blijven pleisteren in de niet hard bevroren vette weiden van Nederland en Vlaanderen, waar nog voldoende wormen te pikken waren om hun honger te stillen. Aldus werden zij niet in grote hoeveelheid voortgedreven naar de lokkende, maar voor hen wel zeer ongestuvrijke Franse zuidwestkust. Mijn belofte in de korte mededeling „Franse furie” (D.L.N. 76: 72) inlossend, geef ik nu een bloemlezing van wat mijn zegsman van ginder, landbouwende vogelvriend van Nederlandse afkomst, mij zoal schreef over de ontstellende verdelgving van trekvogels daar in het Atlantische zachte zuidwesten.

Nergens in Frankrijk is het volgens hem van eind augustus tot in mei zo erg met de

jacht gesteld als in beide departementen Gironde en Landes. Het geknal is er als het ware niet van de lucht; bovendien worden er talloze vogels in netten gevangen. Voor het gewone wild is de jacht open tot 15 januari, waarna de trekvogels weer aan de beurt komen, dus slechts drie tot vier maanden gesloten jacht. Veldleeuwerik en lijsterachtigen betalen wel de hoogste tol evenals de Kievit, ook een gewilde jachtvogel, die bij duizenden en nog eens duizenden wordt neergeschoten en opgepeuzeld. Zo verkochten in Lesparre, een stadje van 3000 zielen, drie winkeliers in een winter ieder meer dan 2000 Kieviten dood in de winkel. Zij worden ook bij duizenden als diepvries opgeslagen ter consumptie in de zomer. Voor een lijster wordt 2 francs en voor een dozijn Veldleeuweriken 7 tot 8 francs betaald. Maar

ook allerlei andere vogels, zoals Merels, Putters en Vinken worden neergeschoten, zelfs als dat wettelijk verboden is, want toezicht is er in feite niet. Het moeten welhaast ware geluksvogels zijn, die daar de dodendans ontspringen. Immers al op de doortrek naar het zuiden wordt de vogels een warme ontvangst bereid om dan tegen maart of later bij de terugtrek nog eens de volle laag te krijgen. Het lijkt wel een hopeloze zaak de jachtrechten daar gewijzigd te krijgen en naar Nederlands model aan te kleden, want de organisatie „Chasseur français” met enkele miljoenen leden is zeer machtig. In de dorpen is bijna iedere mannelijke inwoner tussen de 16 en 70 jaar jager. Een „eerlijke” jager, die slechts een gering aantal dagen per jaar voor zijn beroep gaat jagen, vertelde onze zegsman het volgende. In zijn dorp van

Fig. 1. Zal deze hier broedende Veldleeuwerik de Franse dis ontvloden zijn? Foto B. Nic. de Boer.

Fig. 2. Zanglijster, hier zijn gulzig kroost voerend, voorbestemd voor Frans smulgenot? Foto B. Nic. de Boer.

1000 inwoners jagen er al 250; bovendien geeft de gemeente nog minstens 500 jachtvergunningen tegen betaling uit aan mensen van elders, zoals uit Bordeaux. Die mogen dan overal hun gang gaan, behalve in de reserves en daar waar „verboden te jagen” staat aangegeven. Maar aan dat laatste storen zij zich niet. Dit te meer, daar de politie zich niet met dat soort zaken bemoeit. Verhuren zoals in ons land is alleen mogelijk, indien men over een domein beschikt van enige honderden hectares. Men kan wel zijn grondgebied onder rijkstoezicht plaatsen, maar dan moet men minstens 80 ha aan één stuk hebben liggen. Onze landbouwer lukte dat niet, omdat hij weliswaar meer dan 100 ha in eigendom heeft, maar die zijn verdeeld

over drie boerderijen. Van alles heeft hij geprobeerd om de jagers van zijn land te houden, maar in niets ontziende jachtdrift werden zelfs zijn borden met verbodsaanduidingen doorzeefd met kogels of wel vernield. Op een van zijn eigen weiden vond hij duizenden lege patroonhulzen. Elders bij een bos zag hij er wel 500 liggen op een oppervlakte van 6 à 10 m², daar waar een jonge man en zijn vrouw al maar stonden te paffen. Soms leek het wel oorlog! Zo hoorde hij op een zondagmorgen, op bed liggend met gesloten ramen, dus uit de omgeving, wel 40 tot 60 schoten per tien minuten, dat is dus 300 per uur. Vele zullen wel niet raak geweest zijn, maar ook dan is het nog erg genoeg. 's Maandagsmorgens vond hij meer-

malen Roodborstjes, Putters enzovoorts dood op de weg liggen, mede slachtoffers van de jachtwoede. Een bevriende jager vertelde hem, dat hij meermalen gezien had, hoe ze vanuit de auto werden neergeknald, omdat men anders niets meer zag om op te schieten, hoewel dit schieten uit de wagen streng verboden is. Ook jonge Fazanten worden niet gespaard onder het motto „Als ik ze niet doodschiet, doet een ander het wel!” Het wild is in de eerste week van de onbeheerste jacht al dood. Dat klopt wel met onze eigen vogeltellingen in verschillende landschappen in Oost- en Zuid-Frankrijk, waar we vrijwel geen Haas of Patrijs gewaar werden. Wat een verschil met bijvoorbeeld West-Duitsland, waar men naar weidelijke jacht streeft! Daar telden we op 21 februari 1972 op 10 bunder stoppeland bij Üdem tussen Goch en Xanten naast 203 Veldleeuweriken en 20 Kneuen liefst 18 Patrijzen en 16 Hazen om ons heen, in het geheel niet schuw! Laten we nu weer onze zegsman, wiens naam we wijselijk verzwijgen, aan het woord. Opnieuw op een zondagmorgen ging bij hem in de buurt een 50 ha groot jachtreservaat open met 3 ha bos er op. Wel 100 auto's voerden 150 jagers met 100 honden aan, waardoor het er in een ommezien een levensgevaarlijke hel werd. Mismoedig keerden velen terug, daarbij hun gram uitend door uit de auto op allerlei vogels te paffen. En dan te bedenken, dat er in elk dorp minstens een of twee van die jachtreservaten zijn! Dat er vooral 's zondags gejaagd wordt, vindt zijn oorzaak hierin, dat men, weliswaar katholiek zijnde, toch niet naar de kerk gaat en zich dan maar verveelt.

Ook het vangen met netten vergt miljoenen slachtoffers onder de vogels en wel in het bijzonder Veldleeuweriken en andere zangvogels. In een bepaald dorp aan de Franse zuidwestkust wonen zo'n 35 lieden, die in 1971 gemiddeld wel 500 vogels in hun net-

ten vingen. Voor dat ene dorp betekent dat al tegen de 20.000 op deze wijze ten dode opgeschreven zangvogels. En hoeveel van die dorpen liggen er niet langs de Franse westkust? Hoe vurig onze vogelvriend, die zeer tot zijn verdriet in gindse door de natuur gezegende oorden die ontstellende vogelmoord op grote schaal om zich heen moet meemaken, er ook naar verlangt, hij ziet deze slachtingen helaas niet spoedig beëindigd. Op zijn hoogst langzamerhand zal er wat aan te doen zijn door het jachtseizoen te verkorten, het aantal jagers te verminderen en geleidelijk aan vogelsoorten uit het jachtrecht te halen, zoals dat enkele jaren geleden met de Tortelduif is geschied. Geen enkele Franse regering zou immers de woede van de grote meerderheid van de mannelijke bevolking overleven, wanneer te drastisch aan hun jachtrechten getornd zou worden. Het is uiteindelijk een kwestie van mentaliteit. „Vandaag zag ik nog een man met een houten been jagen. Het was een triest gezicht een schoen en een stuk hout aan de benen, zo door het veld te zien hinken! Dan vraagt men zich toch wel af: wat bezielt toch die mensen?”

Aan het slot van dit openbare verhaal dan deze ontboezeming, dat het zo toch niet mag voortduren, dat in Europa de vogels, door ons in het noorden beschermd als niet te missen onderdeel van de omgeving, daar in het zuiden om zeep worden gebracht. Voortdurende en toenemende druk in Europees verband lijkt wel alleszins op zijn plaats om het al te vaak eigengereide en weerbarstige Frankrijk te beletten ongebreideld door te gaan met het afschieten en wegvangen van de noordelijke broedvogels. De aanhouder wint tenslotte en beter laat dan nooit! De massale zangvogelvangsten in België zijn toch eindelijk ook verboden. In hoeverre de wettelijke bepalingen daar inderdaad worden nageleefd, met andere woorden of het toe-

zicht op overtreding ervan vooralsnog doeltreffend is, is een tweede. Hoewel, aan de andere kant, zagen we tijdens onze vogeltellingen in de winter van 1972 door het Vlaamse land veel niet schuwe vogels en boven onze verwachting ook heel wat ander wild, zodat het daar met de uitoefening van de jacht toch wel mee lijkt te vallen. Was het in Frankrijk en niet te vergeten Italië maar alvast zover!

Aanstaande winter willen wij daar in het zuiden zelf eens poolshoogte gaan nemen als gast van onze landbouwer, wiens hart zo verpand is aan het welzijn van de levende sieraden, die men vogels noemt. Echter niet bepaald een plezierreisje vanwege de ergernis, die ongetwijfeld ruimschoots ons deel zal zijn bij het ter plaatse meemaken van het droeve lot van vele van onze vliegende vrienden.

Een kauwen-kolonie (vervolg)

A. RÖELL

(Zoölogisch Laboratorium R.U. Groningen)

In de vorige aflevering van De Levende Natuur is globaal de sociale structuur van een vrij levende kolonie Kauwen in Haren beschreven. Nu zal nader worden ingegaan op enige consequenties die deze sociale structuur heeft voor de wijze waarop individuen gebruik maken van de ruimte in en om de kolonie. Wat zijn eventueel de voor- en nadelen van een hoge rangpositie, bijvoorbeeld bij de nestkast-betutting en het bemachtigen van voedsel? Zulke vragen zijn gemakkelijker gesteld dan beantwoord, maar een eerste begin is gemaakt door te onderzoeken wat de Kauwen in een bepaalde keuze-situatie doen. Het grootste deel van de gegevens in de voorafgaande publikatie werd verzameld door het gedrag van de Kauwen rond één voerplaats te observeren. Hierdoor werden de Kauwen gedwongen zich in een situatie te begeven waar, naar kon worden verwacht, een overvloed aan agressieve interacties uit zou voortkomen. In plaats van één werden nu drie voerplaatsen aangeboden en is bekeken hoe de Kauwen zich over die voerplaatsen verdeelden. Deze voerplaatsen bestonden uit putjes in de grond, ± 5 cm diep, met

een doorsnede van 6 à 7 cm. De onderlinge afstand tussen de putjes bedroeg 10 m en ze bevonden zich op een grasveld onder de muren waaraan de nestkasten waren opgehangen. De waarnemingen werden verricht tussen januari en april 1972.

Bij een dergelijke keuze-situatie kunnen, in beginsel, drie factoren een rol spelen. Ten eerste kunnen de Kauwen zich bij hun keuze voor een bepaald putje laten leiden door een plaatsvoorkeur, ten tweede door een voorkeur zich sociaal aaneen te sluiten, d.w.z. telkens een bezet putje te kiezen, en ten derde kunnen de dominantie-relaties met reeds bij de putjes aanwezige dieren de keuze voor een bepaald putje beïnvloeden.

Alleen de acht paren die ten tijde van de keuze-proeven een nestkast bezaten, hebben in verschillende situaties voldoende keuzen gemaakt om met enige zekerheid uitspraken over hun gedrag te kunnen doen. Over de sporadische bezoekers kan nog weinig worden gezegd. Situaties waarbij de partner van het kiezende dier op een van de putjes aanwezig was, zijn in het volgende niet meegeteld. Deze situaties zullen later ter sprake